

## Yabancı sermayeyi teşvik kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/194)

T. C.

Başbakanlık

Muammlât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı: 71 - 1995, 6/1850

7 . VI . 1951

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Yabancı sermayeyi teşvik hakkında Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nun 23 . V . 1951 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

### GEREKÇE

Memleketin muhtaç o'duğu iktisadi kalkınma ve istihsal artırılmasının geniş mikyasta, sermaye yatırımlarına vâbeste bulunduğunu izaha lüzum yoktur.

Ancak sabit tesisat ve istihsale sermaye yatırımının iki problemi vardır. Yapılacak yatırımların, makine, tesisat gibi malzemelerinin behemehal yabancı memleketlerden ithali gerekmektedir. Bina-ena'eyh yeter miktarda dış ödeme vasıtalarına ihtiyaç hâsıl olmaktadır. Bundan sonra da iç finansman için dâhilden sermaye temini lâzımgelmektedir.

İktisaden geri kalmış diğer mem'leketlerde olduğu gibi memleketimizde dış ödeme vasıtaları darlığı kadar, hattâ daha fazla olarak, umumi sermaye kifayetsizliğinin ağır baskısı hiss olunmaktadır.

Bu iki âmil bizi faydalı sahalara yatırılacak yabancı sermayeye hususi bir ehemmiyet atfetmeye sevk etmektedir.

İtiraf etmek lâzımdır ki; son yıllara kadar dışarıdan ge'len ve gelebilecek olan yabancı sermaye ile katiyen alâkadar olunmamış, bu sermayenin yatırıldığı ve çalıştığı sahalarda ne olursa olsun yıllık gelir ve kârlarıyla, bizzat sermayenin bloke edilmesi yoluna gidilmiştir.

Ancak daha ziyade ihtiyaçların ağır tazyiki altında son senelerde ehemmiyetsiz de olsa bazı adımların atıldığını ve yabancı sermayeye karşı ufak mikyasta bir alâkanın belirdiğini görmekteyiz. Bu vâdide şimdiye kadar alınan tedbirleri şu şekilde hulâsa etmek mümkündür.

a) 1947 senesi ortalarında hazırlanan Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki 13 sayılı karar metnine dercedilen 31 nci madde ile, «yurdun kalkınması için fayda mülâhaza edilen» iş sahalarına yatırılan yabancı sermayenin yıllık gelirleriyle, teşebbüs mevcudunun kısmen veya tamamen harice transferini teminen Maliye Bakanlığına önceden taahhüde girişme yetkisi verilmiştir.

Tatbikatta bu madde hükmünün pek az işlediği, bir kanun hükmü olmaması dolayısıyla sermaye sahiplerine kâfi bir emniyet telkin edemediği görülmüştür.

b) 1 . III . 1950 tarih ve 5583 sayılı Kanunla yukarıda zikri geçen 31 nci madde müstakil bir kanun hükmü haline getirilmiş ve ayrıca bu kabül sermayeye, Maliye Bakanlığının 300 milyon lira kadar kefalet etmesine yetki verilmiştir.

Mevzuun böylece kanun çerçevesine alınması az çok faydalı neticeler vermiş olmakla beraber, yabancı sermayeye tanınan transfer kolaylığı dışında, çalışma şartlarının, hak ve vecibelerinin

tâyin edilmemiş bulunması; sermaye ve sermaye telâkki edilen malların ne olduğunun muayyen esaslara bağlanmaması ve hudutlandırılmaması; takdir hakkının bir heyet veya komite yerine bir daireye bırakılması; kurulacak fabrika ve tesislerde çalıştırılmalarına lüzum duyulan yabancı personelin durumlarının tavzih edilmemesi, mezkûr kanundan beklenen faydaların tamamen sağlanmasına mâni olmuştur.

Gerek şimdiye kadar edinilen tecrübelerden, hususiyle İtalyan ve İsrail Hükümetlerinin aynı mevzuyla alâkalı kanunları üzerinde yapılan tetkiklerden istifade edilerek hazırlanmış bulunan ekli kanun projesi, bir taraftan memlekete gelmesi ve iktisadi kalkınmamız için faydalı iş sahalarında çalışması arzu edilen yabancı sermayeye geniş imkân ve kolaylıklar sağlamakla beraber diğer taraftan bu sermayeden memleketin âzami derecede istifade şartlarını ehemmiyetle nazarda tutmuştur.

Filhakika, kanunun birinci maddesiyle memlekete gelmek isteyen her yabancı sermaye değil, munhasıran yurdun iktisadi kalkınması için faydalı sahalarda çalışacak yabancı sermaye bu kanundaki hak ve menfaatlerden faydalandırılmıştır.

Yabancı sermayelerin kanunun tarif ettiği iş sahalarından birine yatırılıp yatırılmadığını başka bir deyişle bu kanun hükümlerinden faydalanıp faydalanamayacağını takdiri kanunun 7 nci maddesiyle teşkil edilen salâhiyetli Devlet memurlarından müteşekkil yüksek bir komiteye tevdi edilerek müracaat sahipleri için kâfi bir emniyet sağlanmıştır. Ayrıca bu komitenin kararlarına karşı itiraz hakkı tanınmış ve yukarıki komiteyi teknik mevzularda tenvir etmek üzere, salâhiyetli ilim ve iş adamlarından müteşekkil bir istişare komitesi kurulmuştur.

Diğer taraftan, yabancı sermayenin Türkiye'de elde edeceği kâr ve dividantlarla bizzat sermayenin kısmen veya tamamen harice transferi muayyen esaslara bağlanmış ve bu hususta sermayenin yatırıldığı sahanın memleket iktisadiyatı bakımından arzettiği ehemmiyete göre geniş imkânlar sağlanmasına çalışılmıştır.

Keza, memlekete gelecek yabancı sermaye ve bu yabancı sermaye ile kurulacak teşebbüslerin, yerli teşebbüslerle tamamen eşit haklara sahip olacağı tasarının 4 ncü maddesinde açıkça ifade edilmiştir. Mer'i mevzuatımızın ve bugüne kadarki tatbikatımızın müesses temellerinden birinin böyle bir madde ile teyit edilmiş bulunmasının yabancı sermayedarların muhtemel tereddütlerini önlemek bakımından haiz olduğu ehemmiyeti tekrara lüzum dahi yoktur.

Ayrıca, 5583 sayılı Kanunun birinci maddesinde mevcut ve yurdun iktisadi kalkınması için faydalı mevzularla ilgili olarak yapılacak uzun vâdeli borçlanmalara 300 milyon liraya kadar Maliye Bakanlığının kefalet etmesine yetki veren hüküm aynen yeni tasarının 6 ncü maddesine alınmış olduğu gibi, 5 nci madde ile de, mesailerine lüzum ve ihtiyaç duyulan yabancı mühendis, mütehassıs ve ustalar hakkında hususi müsaade imkânları hazırlanmış ve bütün bu salâhiyetlerin kullanılması, kanunun 7 nci maddesiyle kurulan hususi teknik komiteye bırakılmıştır.

## Geçici Komisyon Raporu

T. B. M. M  
Geçici Komisyon  
Esas No. 1/194  
Karar No. 2

26. VII. 1951

### Yüksek Başkanlığa

Bakanlar Kurulu tarafından 7. VI. 1951 tarih ve 71-1995-6-1850 sayılı müzekkere ile Yüksek Meclise sevkedilen, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu tasarısı, Geçici Komisyonumuzda teşkil olunan Tâli Komisyon marifetiyle tetkik edilmiş, 26. VII. 1951 tarihli komisyon toplantımızda da tadilen ve ittifakla kabul olunmuştur.

Her şeyden evvel şu ciheti tebarüz ettirmek yerinde olur ki, yurdumuz iktisaden kalkınmasında yabancı sermayeye muhtaçtır. Çeşitli servet kaynaklarına sahip bulunan yurdumuzda herkesçe bilinen tarihî sebepler yüzünden, millî sermaye tam mânasiyle gelişememiş ve iktisadi kalkınmanın istilzam ettiği miktara ulaşamamış durumdadır.

Devlet sermayesiyle kurulan teşekküllerin de yeni iş sahaları açmalarına bugünkü sermaye durumları bakımından imkân görülememektedir. Esasen bu gibi teşekküllerin mühim bir kısmında, kendi öz kaynakları iş hacımlarını karşılayacak durumda değildir.

Tediye muvazenemizdeki açık, memleketin dış iştirâ kabiliyetine tesir etmekte ve millî sanayi gelişmesine, hayat seviyesinin yükselmesine engel olmaktadır.

Hal böyle olunca tabii servet kaynaklarını işletecek, yeni iş sahalarını açacak, memleketin ihtiyacını çoğaltacak, bir kelime ile, millî gelirin tezayüdünü sağlayacak yabancı sermayeye ihtiyacımız kendiliğinden belirmektedir.

Bir an için, bütün bunların tahakkukuna millî sermayenin kifayeti kabul olursa dahi, lüzumlu tesisatın yurda ithali gerekmektedir. Halbuki tediye muvazenemizdeki açık millî sermayenin bu isteklerini is'afa, maalesef, imkân bırakmayacaktır.

Nitekim bu zaruret uzun zamandan beri hissedilmiş ve ilk olarak 1947 yılında Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki 13 sayılı karar metnine dâhil edilen 31 nci madde ile yurdun kalkınması için fayda mülâhaza edi-

len iş sahalarına yabancı sermayenin yıllık gelirleriyle, teşebbüs mevcudunun kısmen veya tamamen harice transferini teminen Maliye Bakanlığına önceden taahhüde girişme yetkisi verilmiş, bilâhara 1. III. 1950 tarih ve 5583 sayılı Kanunla bu maksatlar için Maliye Bakanlığına 300 milyon liraya kadar kefalet etme yetkisi verilmiştir.

Yurdumuzun, ecnebi sermaye mefhumu bakımından bir hususiyet arzettiğini açıklamak isteriz. Yakın bir mazide ecnebi sermayesinin bizler için çok acı olan çalışma şartlarını en iyi hatırlıyan şüphe yok ki bugün zayıf ve nahif bulunan millî sermayemizdir.

Binaenaleyh bu tasarının ihzarında gösterilen endişe ve alâka mazideki vâkıaların tekerrürüne imkân ve ihtimal olmamakla beraber büyük emekler pahasına vücuda gelen ve rüşeym halinde bulunan millî sermaye ve sanayiimizin baltalanmamasına mâtuftur.

Nitekim tasarının birinci maddesi bu şekilde tadil olunmuştur. Madde tetkik edilirse yurda gelecek yabancı sermayenin:

- a) Memleket ekonomisinin kalkınmasına yardım etmesi,
- b) Türk hususi teşebbüsüne açık işlerden bulunması,
- c) İmtiyaz ve inhisarı tazammun etmeme- si, kayıtlarına bağlı tutulduğu görülecektir.

Bu üç şartın bizler için hayati ehemmiyeti haiz olduğunu kabul ediyoruz. Memleket ekonomisinin kalkınmasına mâtuf olıyan bir teşebbüsün memlekete girmesinde bir fayda mülâhaza olunamaz. Yurt ekonomisinin kalkınmasına en faydalı yabancı sermaye, mâmüllerini dış ve iç pazara sürebilecek, yurdun dış iştirâ kabiliyetini artıracak teşebbüslerdir.

İkinci kayda gelince : Yukarıda arz olunduğu gibi millî sermaye her bakımdan teşvika muhtaç bir haldedir. Hususi teşebbüsün yapmak istediği fakat Devlet elinde bulunmasında zaruret görülen bir iş sahasının, ecnebi sermaye-

ye terkedilmesi ve Millî sermayenin o sahaya sokulmasını önlemek terviğ edilecek bir hareket tarzı değildir sanırız.

Üçüncü kayıt ise; her hangi bir inhisar ve imtiyazın yabancı sermayeye verilmiyeceğine dairdir. Biz yabancı sermayeyi bir lütuf ve âtifetin mazharı olan bir teşebbüs değil, bilgisi, tecrübesiyle sermayesini nemalandıran varlık olarak kabul ediyoruz. Kaldı ki, inhisar ve imtiyazların siyasi âlemdeki tehlikeli neticeleri gözden kaçmıyan vâkıalardır. Bundan başka böyle imtiyaz ve inhisara dayanan bir teşebbüsün mâmûl maddelerinin fiyatını keyfi bir esasa istinat ettirmekten ziyade rekabetin doğuracağı fiyat sistemini kabul, yurt istihlâki bakımından elbetteki müreccaktır.

Bütün bu şartların tahakkuku yabancı sermayesinin Türkiye'ye girmesi için bir hak tevhit etmiyecektir. Bugünkü dünya manzarasında iyi niyetle gelecek sermaye olduğu kadar kötü niyetlerini gizliyen sermaye de mevcuttur. Bunların tefriki, ilim ve ihtisasla değil; politik görüşle olur. Binaenaleyh tasarının yedinci maddesindeki komite, her hangi bir yabancı sermayenin Türkiye'ye girebilmesini kabul etse dahi en son söz ve karar en büyük icra organı olan Hükümetindir. Kaldı ki, her sermayenin girişi Devletçe bir taahhüdü tazammun etmektedir.

Çünkü yabancı sermaye, dilerse, muayyen müddet sonra yurdu terk edecek, birikmiş faiz ve kârını ana sermaye ile birlikte, transfer yolu ile götürecektir. Biraz evvel de arzedildiği veçhile döviz membalarının darlığı yüzünden ademi tediye veya geç tediye gibi hallere düşmek ve bu yüzden Devlet itibarının sarsılması endişeleriyle karşılaşmak mümkündür. Binaena'leyh böyle bir kararın mesuliyetini Hükümete tevdiye her bakımdan fayda vardır.

Şurasını katiyetle ifade edelim ki, ister millî olsun ister yabancı olsun sermayenin aradığı en esaslı şart emniyettir. Biz mutlak olarak iyi niyetlerle yurda gelen sermayenin her bakımdan endişelerinin izale edilmiş olmasını istiyoruz. Ve işte bunun içindir ki, maceraperest sermayelerin yurda sokularak yarın bizleri, hakiki sermayeye karşı müşkül duruma sokmaması için bu kayıtları koymuş bulunuyoruz.

Birinci madde, yukarda arzolunan değişikliklerden başka, Hükümet tasarısında mevcut iş

sahaları arasında bulunan «Tarım» çıkarılmıştır. Komisyonumuz Türk toprakları üzerinde ziraat yapmak işinin muhtelif bakımlardan yabancı sermayeye açılması münasip bir saha olmadığı müतालâasında bulunmuştur. Bununla beraber «sınai» tarifine girebilmiş zirai sanayiın yabancı sermayeye açık olduğunu da ilâve etmek isteriz.

İkinci maddede sermaye sayılacak unsurlar gösterilmiştir.

Yine bu maddenin son fıkrasında; gayri-maddi haklarla aynı olarak gelecek tesisat, makine, alet ve sairenin yurda giriş tarihinde, komitece seçilecek, eksperler tarafından menşei memleket parası üzerinden kıymetlendirilmesi kabul olunmuştur. Yabancı sermayeye, eksperler raporunu tekemmül ettiren komite kararına karşı itiraz hakkı sekizinci madde ile sağlanmıştır.

Üçüncü maddenin (a) fıkrasına, «Gelir ve Kurumlar Vedgilerine esas olan vesikalara göre taayyün eden» ibaresi ilâve edilerek transfer edilecek kâr, faiz ve dividantlara daha ziyade vuzuh verilmiştir. Bu hüküm hiçbir zaman vergi ödendikten sonra kârların transfer edilebileceği mânasına alınmamalıdır. Resûlmal memlekette kaldığına göre kâr, faiz ve dividantların verginin ödenmesinden evvel transfer edilmesinde hiçbir mahzur mevcut değildir.

Üçüncü maddenin (b) fıkrasına «Birinci maddenin son fıkrasında zikredilen Bakanlar Kurulu kararıyla başka türlü tesbit edilmemiş» hükmü ilâve edilmiştir. Sermayesi yekûnu mühim miktarlara baliğ olan bir sınai teşebbüsün beş sene sonra memlekti terk etmesi, yukarda arzettiğimiz gibi, döviz tediyesi bakımından hükümeti müşkül duruma sokabilir. İşte bunun içindir ki Bakanlar Kurulu gelecek sermayenin hangi tarihte ayrılacağını evvelden bilip dış tediye plânını ona göre izhar etmek zorundadır. Yabancı sermaye ile ihzari görüşmelerde bu nokta üzerinde komitenin ve hükümetin durması, yabancı sermayeye itimat telkini bakımından, gerekmektedir. Bakanlar Kurulu kararında müddet tasrih edilmemişse döviz olarak gelenler 3 diğerleri 5 sene sonra sermayelerini transfer hakkına sahiptirler.

Dördüncü madde, Hükümet tasarısının aynıdır. Yabancı sermayenin millî sermayeye sağlanmış ve sağlanacak hak ve menfaatlerden faydalanması kabul olunmuştur.

Beşinci madde, muhteva bakımından Hükümet tasarısının aynıdır. Hiç şüphe yok ki rasyonel çalışmak istiyen bir sanai teşebbüs gereken kalifiye personele mâlik olmalıdır. Mem eketimizde teknik unsurların yeni yetişmesi ve ihtiyacı karşılayacak derecede olmaması ve sanayi teşebbüslerinin bâzı özellikleri bulunabileceği düşüncesi böyle bir hükmün mevcudiyetini şart kılmaktadır. Ve bu mucip sebeplerle 2007 sayılı Türk vatandaşına tahsis edilen sanat ve hizmetler kanunu ile 2818 sayılı Kanundaki yazılı mükellefiyet ve memnuiyetlerin uygulanmaması lüzumu kabul edilmiştir.

Altıncı madde, Türk hususi teşebbüslerin yabancı memleketlerden yapacakları uzun vâdeli borçlanmalara ait hükmü ihtiva etmektedir. 1 . III . 1950 tarih ve 5583 sayılı kanunla yabancı memleketlerden yapılacak uzun vâdeli borçlanmalara umumi yekûnu 300 milyon lirayı aşmamak şartıyla Maliye Bakanlığına yetki verilmiştir. Bu hüküm, Hükümet tasarısında olduğu gibi, yeni metne alınarak mezkûr kanun yürürlükten kaldırılmış ve geçici madde ile de 5583 sayılı Kanunla doğan haklar mahfuz tutulmuştur. Böylece her iki kanunun tevhidî tercih olunmuştur. Bundan başka sözü edilen 5583 sayılı Kanun yabancı sermayenin, tarım sahasına da istikrazda bulunabileceğini kabul ettiğinden, tasarıdaki 6 ncı madde bu yolda düzeltilmiştir.

Yedinci madde, Komitenin sureti teşekkülü gösterilmiştir. Sekizinci madde ile, Komite kararlarına karşı itiraz hakkı tanınmış ve 30 gün içinde itiraz olunan Komite kararlarının Maliye, Ekonomi ve Ticaret ve İşletmeler bakanları tarafından 15 gün içinde karara bağlanması derpiş olunmuştur. Bu karar kesindir.

İşbu sekizinci maddenin muadili olan Hükümet tasarısının dokuzuncu maddesinde ilgili bakanlıklara da itiraz hakkı tanınmıştı. Bu hükmün Komisyonumuzca çıkarılmıştır. Komitece müspet surette mütalâa edilip dosyası tekemmül ettirilerek Bakanlar Kuruluna sevkedilecek olan işler üzerinde her bakan müzakere esnasında reyini ifade edeceğine göre Bakanlar Kurulundan önceki bir kademedede ayrıca bir itiraz hakkı tanımaya ma-

hal görülmemiştir. Komisyonumuzun metnine göre muameleler daha ziyade sadeleştirilmiş olmaktadır.

Dokuzuncu madde ile yabancı sermayeye bütün müracaatları için bir merci tanımak, işlerin sürat ve selâmeti bakımından uygun görülmüş ve merci olarak da, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının intihap edilmiştir.

Hükümet tasarısının sekizinci maddesi kaldırılmıştır. Bu maddede, Komitenin vazifeleri sayılmaktadır. Bu vazifeler yukarıdaki maddelerde ifade edilmiş olduğuna göre, ayrı bir madde ile bunların tekrarı zait görülmüştür. Bundan başka, Hükümet tasarısının bir istişare heyeti kurulmasına dair olan 10, 11, 12 ve 13 ncü maddeleriyle Geçici Maddesi Komisyonumuzca hazırlanan sekizinci madde muvacehesinde lüzumsuz kaldırıldığından tasarıdan çıkarılmıştır. Filhakika, istişare heyetinin en mühim vazifesi Komite kararlarına karşı itirazları tetkik etmek olup bu vazife, Komisyonumuzun 8 ncı maddesiyle, itirazları kesin surette halledecek üç bakandan mürekkep bir heyete verilmiş bulunmaktadır.

Geçici Madde ile de 1567 sayılı Kanuna müstenit 13 sayılı Kararın 31 ncı maddesi ve 5583 sayılı Kanunla doğan hakların mahfuziyeti kabul olunmuştur. Böylece hem hukuk prensiplerine sadakatin hem de yabancı sermayeye karşı hüsnin yetimizin takninine ait bir maddenin ilâvesi lüzumlu görülmüştür.

Kamutayın tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

#### Geçici Komisyon

Başkanı	Sözcü	Kâtip
Rize	Balıkesir	Giresun
İ. Akçal	E. Güreli	M. Şener
Amasya	Giresun	Hatay
H. Koray	H. Erkmen	C. Sait Siren
Mardin	Niğde	Siirt
Dr. K. Türkoğlu	N. Bilge	M. D. Süalp
Sivas	Trabzon	Trabzon
H. İmre	T. Koral	C. Zamangil
Urfa		Zonguldak
Dr. F. Ergin		C. Kıpçak

## HÜKÜMETİN TEKLİFİ

### *Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu*

MADDE 1. — Yurdun iktisadi kalkınması bakımından fayda mülâhaza edilen sanayi, enerji, maden ve tarım ile ilgili istihsal kollarında, bayındırlık ve ulaştırma işlerinde, turizmle ilgili her nevi tesislerde, ihracatı artırıcı mahiyetteki işlerde kullanılmak maksadiyle memlekete getirilen ve bu nevi teşebbüslere muhtelif şekillerde yatırılan sermaye bu kanunda yazılı hak ve menfaatlerden faydalanır.

Memlekete gelmek isteyen yabancı sermayenin yatırım sahası bakımından yukarıki vasıfları haiz olup olmadığını 7 nci maddede yazılı komite tâyin ve tesbit eyler.

MADDE 2. — Birinci maddede yazılı teşebbüslerin kurulması veya kurulmuş olanların tevsii yahut işler hale getirilmesi için lüzumlu olup hariçten nakdî sermaye dışında ithal edilecek :

- a) Tesisat, makine, alât, edevat ve bunların birlikte getirilecek yedek parçaları;
- b) Hususi bir imal veya inşa sistemini gerektiren ve memleket içinde temini mümkün bulunmayan inşaat ve tesisat malzemesi;
- c) İmtiyaz, ihtira beratı, alâmeti farika gibi gayrimaddi haklar;

Bu kanun hükümlerine göre sermaye addedilir.

Ayın ve gayrimaddi haklar olarak getirilecek sermayenin transfere esas olacak kıymetinin, giriş tarihindeki rayıçlara göre ve menşei memleketin parası üzerinden tâyin ve tevsiki şarttır.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerine tevfi kan getirilmiş yabancı sermayenin :

- a) % 10 nu geçmeyen yıllık kâr, faiz ve dividantlarının;
- b) Giriş tarihinden itibaren, nakit olarak gelenler en az 3 sene sonra, ayın veya gayrimaddi hak olarak gelenlerin en az 5 sene sonra tamamının veya bir kısmının;

Girişinde esas olan yabancı para cinsi ve miktarı üzerinden harice transferi tahdide tâbi değildir.

## GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

### *Yabancı Sermaye yatırımlarını teşvik kanunu tasarısı*

MADDE 1. — Memleket ekonomisinin kalkınmasına yarıyacak mahiyette olmak, Türk hususi sermayesine açık işlerden bulunmak, her hangi bir inhisar ve imtiyazı tazammun etmemek şartıyla ve sanayi, enerji, maden, bayındırlık, ulaştırma ve turizm sahalarına yatırılmak üzere getirilecek yabancı sermaye bu kanunda yazılı hak ve menfaatlerden faydalanır.

Memlekete getirecek yabancı sermayenin birinci fıkrada yazılı vasıfları haiz olup olmadığını 7 nci maddede yazılı Komite tesbit eder.

Şu kadar ki, Komitece bu vasıfları haiz olduğu tesbit edilen yabancı sermayenin bu kanundan faydalanmasını takdire Bakanlar Kurulu yetki idir.

MADDE 2. — Bu kanun hükümlerine göre, birinci maddede yazılı teşebbüslerin kurulması veya kurulmuş olanların tevsii veyahut işler hale konulması için hariçten getirilecek aşağıdaki unsur ar sermaye sayılır :

- a) Döviz olarak getirilecek nakdî sermaye;
- b) Tesisat, makine, alât, edevat ve bunların birlikte getirilecek yedek parçaları ile lüzumlu inşaat malzemesi;
- c) İmtiyaz, ihtira beratı, alâmeti farika gibi gayrimaddi haklar,

Ayın ve gayrimaddi haklar olarak getirilecek sermayenin transfere esas olacak kıymeti, giriş tarihindeki rayıçlara göre ve menşei memleketin parası üzerinden, yedinci maddede yazılı Komitece seçilecek eksperler marifetiyle tesbit olunur.

Eksperler raporu Komite kararı ile tekemmül eder.

MADDE 3 — Bu kanun hükümlerine tevfi kan getirilmiş yabancı sermayenin :

- a) % 10 nu geçmeyen ve Gelir ve Kurumlar vergilerine esas olan vesika'ara göre taayyün eden yıllık kâr, faiz ve dividantlarının;
- b) Birinci maddenin son fıkrasında zikredilen Bakanlar Kurulu kararıyla başka türlü tesbit edilmedikçe, giriş tarihinden itibaren, nakit olarak gelenlerin en az üç sene sonra, ayın veya gayrimaddi hak olarak gelenlerin en az beş sene sonra tamamının veya bir kısmının;

## Hü.

Bir yıllık kâr, faiz ve dividendlar yekûnu sermayenin % 10 nunu aştığı takdirde aşan miktar, % 10 dan az netice veren mütaakıp yıllar içinde transfer hakkı % 10 na iblağ edilerek çıkarılabilir. Bundan daha fazla o' an neticeler ana sermaye ile beraber aynı hükümlere bağlı o' arak transfer olunabileceği gibi Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki Kanuna merbut kararname hükümlerine tevfi kan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında alacaklı namına yatırılarak muayyen malların ihracı suretiyle de harice çıkarılabilir.

Memleketin iktisadi gelişmesinde mühim rol oynayacak hususi evsafa tki teşebbüslere yapılacak yatırımlar için, daha sermayenin memlekete getirilmesi sırasında, 7 nci maddede yazılı komitenin teklifi, Ma' iye Bakanlığının mu tabakati ve Bakan' ar Kurulu kararıyle tercihli hükümler tatbik olunabilir.

MADDE 4. — Birinci maddede yazılı iş ve istihsal saha' arında yerli sermaye ve teşebbüslere sağlanmış ve sağlanacak olan her tür' ü hak, muafiyet ve kolaylıklardan aynı şartlarla, mümasi! iş kol' arında çalışan yabancı sermaye ve teşebbüsler de istifade eder.

MADDE 5. — Birinci maddede yazılı iş ve teşebbüslere yabancı sermaye tahsis etmiş veya edecek olan yabancı bir Devlet tabiiyetindeki müteşebbislerle bunların ecnebi vekil' eri ve bu teşebbüsün kurulup iş' etilmesi için istihdamında 7 nci maddede yazılı komitece lüzum ve zaruret görülecek ecnebi mütehassıs ve usta' ar hakkında, etüd, montaj ve iş' etme devrelerine de şâmil olmak üzere «Türkiye' de Türk vatandaşlarına tahsis edilen sanat ve hizmetler hakkındaki 2007 sayılı Kanun» ile maden işleri ne mütaallik 2818 sayılı kanunlarda yazılı mükellefiyet ve memnuiyetler uygulanmaz.

7 nci maddede yazılı komitece bu kanunun şümulüne giren işlerle meşgul bu' unduğu kabul ve tasdik edilen yerli teşebbüsler' in yabancı mütehassıs ve ustaları hakkında da aynı hükümler tatbik olunur.

MADDE 6. — Birinci maddede yazılı iş ve teşebbüslerde kullanılmak üzere yerli teşebbüsler tarafından yabancı memleketlerden yapıla-

## Geçici K.

Girişinde esas olan yabancı para cinsi ve miktarı üzerinden harice transferi tahdide tâbi değildir.

Bir yıllık kâr, faiz ve dividendlar yekûnu sermayenin % 10 unu aştığı takdirde aşan miktar, % 10 dan az netice veren mütaakıp yıllar içinde, transfer hakkı % 10 a iblağ edilerek çıkarılabilir. Bundan daha fazla olan neticeler ana sermaye ile beraber ve aynı hükümlere tâbi olarak transfer olunabileceği gibi, Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki kanuna müstenit kararname hükümlerine tevfi kan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında alacaklı namına yatırılarak muayyen malların ihracı suretiyle de harice çıkarılabilir.

MADDE 4. — Hükümetin dördüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerine göre Türkiye' ye sermaye getirmiş olan yabancı müteşebbislerle bunların yabancı vekilleri ve teşebbüsün kurulup işletilmesi için 7 nci maddede yazılı komitece lüzumu kabul edilecek yabancı mütehassıs ve ustalar hakkında etüd, montaj devrelerine de şâmil olmak üzere, 2007 ve 2818 sayılı kanunlarda yazılı mükellefiyet ve memnuiyetler uygulanmaz.

Yedinci maddede yazılı komitece bu kanunun şümulüne giren işlerle meşgul bulunduğu kabul edilen yerli teşebbüslerin yabancı mütehassıs ve ustaları hakkında da yukardaki fıkra hükümleri tatbik olunur.

MADDE 6. — Birinci maddede yazılı vasıfları haiz olduğu yedinci maddedeki Komite tarafından tesbit olunan teşebbüslerde (Tarım dâ-

## Hü.

cak uzun vâdeli borçlanmaların resülmal ve faizleri bu kanunun 3 ncü maddesindeki transfer kolaylıklarından istifade edebileceği gibi bu kabîl borçlanmalara umumi yekûnu 300 milyon lirayı geçmemek üzere, Bakanlar Kurulu kararıyla teminat mukabilinde kefalet etmeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Bu şekilde temin olunan sermayenin 3 ncü maddeye tevfikan harice transfer edilen miktarı için kefalet kendiliğinden düşer.

**MADDE 7.** — Bu kanunun tatbikatı ile ilgili işleri görmek üzere Maliye, Ekonomi ve Ticaret ve İşletmeler Bakanlıklarının tâyin edecekleri daimî mümessilleri ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Umum Müdüründen mürekkep bir komite kurulmuştur.

**MADDE 8.** — Komite:

a) Yabancı sermaye ile yapılacak envestisman tekliflerini tetkik ederek yapılması istenen işin bu kanunun şumulüne girip girmediği hakkında karar ittihaz eylemek, yatırılmış olan yabancı sermaye miktarını gösteren belgeyi vermek ve icabında bu belgede gerekli değişikliği yapmak;

b) 2 nci maddenin «b» ve «c» fıkraları hükümlerine tevfikan haricîten getirilecek ayın ve gayrimaddi hakların cins ve miktarlarını tâyin etmek;

c) Haklarında 5 nci madde hükmü tatbik olunacak ecebî personelin meslek ve adedlerini tesbit eylemek;

ç) Türkiye'ye ecebî sermayesi celbini kolaylaştıracak tedbirler ve umumiyetle envestisman meseleleri üzerinde etüdler yaparak ve yaptırarak bu konularda Hükûmete tekliflerde bulunmak;

d) Envestisman işleri hakkında ilgililere bilgi vermek; görev ve yetkisini haizdir:

**MADDE 9.** — Komite kararlarına karşı, kararın ilgililere tebliği tarihinden itibaren 60 gün içinde komite başkanlığına müracaatla iti-

## Geçici K.

hil) kullanılmak üzere yabancı memleketlerden yapılacak uzun vâdeli borçlanmaların resülmal ve faizleri üçüncü maddedeki esaslar dairesinde aynı maddede yazılı transfer kolaylıklarından faydalanır.

Bundan başka, bu kabîl borçlanmalara, umumi yekûnu 300 milyon Türk lirasını geçmemek üzere, Bakanlar Kurulu kararıyla, teminat mukabilinde kefalet etmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Bu şekilde temin olunan sermayenin üçüncü maddeye tevfikan harice transfer edilen miktarı için kefalet kendiliğinden düşer.

**MADDE 7.** — Bu kanunun tatbikiyle ilgili işleri görmek üzere Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının Müsteşarının Başkanlığında; Hazine Umum Müdürü, İşletmeler Bakanlığının İşletmeler Dairesi Başkanı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Umum Müdürü ve Başbakanlık Umumi Murakabe Heyetinden seçilecek daimî bir üyeden mürekkep bir Komite kurulmuştur.

**MADDE 8.** — Komite kararlarına karşı, ilgililerce tebliği tarihinden itibaren, 30 gün içinde itiraz olunabilir.

İtirazlar Maliye, Ekonomi ve Ticaret ve İşletmeler bakanlarından müteşekkil bir heyet tarafından 15 gün zarfında karara bağlanır. Bu karar kesindir.



raz olunabilir. Alâkalı bakanlıklar da aynı müddet içinde itiraz hakkına sahiptir. Bu şekilde vâkı itiraz üzerine konu, bir kere de istişare heyeti tarafından incelenir ve keyfiyet istişare heyetinin mütalâası ile birlikte lüzumlu karar itihaz edilmek üzere Maliye Bakanlığına bildirilir.

**MADDE 10. — İstişare Heyeti;**

- a) Komite üyeleri ile;
  - b) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ile İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi profesörleri arasından bu fakültelerce seçilecek birer profesör;
  - c) Başbakanlık Umumi Murakabe Heyeti Başkanı;
  - ç) Ödenmiş sermayeleri 2 milyon liradan yukarı bankalar genel müdürlerinin kendi aralarından seçecekleri iki genel müdür;
  - d) Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği İdare Kurulunca seçilecek birer üye ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği İdare Kurulunca seçilecek bir üye;
- Den terekküp eder.

**MADDE 11. — İstişare Heyeti, bu kanunun 8 nci maddesinde yazılı hususlar hakkında tetkikler yapmak, tatbikata esas olacak talimat ve esaslar hazırlamak, ilgili bakanlıklar ve komitece lüzum gösterilen hususlar hakkında mütalâalarda bulunmak ve 9 neu maddede yazılı ihtilâf ve itirazları tetkik eylemekle vazifelidir.**

**MADDE 12. — İstişare heyetinin İstanbul'dan gelecek üyelerinin yollukları ile memur olmayan üyelerinin huzur hakları Maliye Bakanlığınca ödenir.**

**MADDE 13. — İstişare heyetinin memur olmayan üyelerine toplantı günleri için verilecek huzur hakkı miktarını Bakanlar Kurulu tesbit eder.**

**MADDE 14. — 1 Mart 1950 tarihli 5583 sayılı Kanun kaldırılmıştır.**

**MADDE 9. — Bu kanun hükümlerinden faydalanmak üzere yapılacak müracaatlar için mer'ci Ekonomi ve Ticaret Bakanlığıdır.**

**MADDE 10. — 5583 sayılı Kanun kaldırılmıştır.**

Hü.

Geçici K.

**GEÇİCİ MADDE —** Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Kuruluncaya kadar, Ankara Ticaret ve Sanayi Odası İdare Heyetince seçilecek bir üye ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği kuruluncaya kadar Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Profesörler Meclisince seçilecek bir profesör 10 ncu maddenin «d» fıkrasında yazılı üyeler yerine İstisare Heyetine iştirak ederler.

**MADDE 15. —** Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

**MADDE 16. —** Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
<i>A. Menderes</i>	Başbakan Yardımcısı
Devlet Bakanı	<i>S. Ağaoğlu</i>
Millî Savunma Bakanı	Adalet Bakanı
<i>H. Köymen</i>	<i>R. Nasuhioğlu</i>
Dışişleri Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>F. Köprülü</i>	<i>H. Özyörük</i>
Millî Eğitim Bakanı	Maliye Bakanı
Eko. ve Ticaret Bakanı	<i>H. Polatkan</i>
<i>Muhlis Ete</i>	Bayındırlık Bakanı
G. ve Tekel Bakanı	<i>K. Zeytinoğlu</i>
<i>E. Salim Burçak</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı
Ulaştırma Bakanı	<i>Dr. E. H. Üstündağ</i>
<i>S. Kurtbek</i>	Tarım Bakanı
İşletmeler Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>Hakkı Gedik</i>	<i>N. Özsan</i>

**GEÇİCİ MADDE —** 1567 sayılı Kanunla mütenehit 13 sayılı kararın 31 nci maddesi ve 5588 sayılı Kanunla tanınmış haklar mahfuzdur.

**MADDE 11. —** Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

**MADDE 12. —** Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.